

over hun leven, over hun rechten, over hun consciëntie, tot zelfs over hun geloof. Veel goden was het toen, en diensvolgens, door het vis unita fortior, de ééne onbepaalde Staat imposanter, majestueuzer dan de gedeelde godenmacht. En even daardoor de Staat, in den Caesar belichaamd, ten leste zélf God geworden. De god-„Staat” die geen andere „staten” naast zich kon dulden. Dus de hartstocht naar wereldheerschappij. Divus Augustus! met als eeredienst het Caesarisme. Een diepzondige gedachte, eerst achttien eeuwen later in Hegels stelsel, van den Staat als „den gegenwärtigen Gott,” ontleed ook voor het denkend bewustzijn.

Daarentegen, „niet zoover doenlijk, maar in volstrekten zin ongedeeld en ongebroken die Souvereiniteit overgedragen!” laat Jehovah onder Israël uitroepen door de tolken der Messiaansche profetie. En die mensch-Messias trad op, met macht in den hemel; met macht over de natuur; met pretentie van macht over alle volk te hebben; en macht, in alle volk, óók over de consciëntie, óók over het geloof; zelfs de moederband aan het kind moest wijken, waar Hij gehoorzaamheid afvroeg. Hier dus de volstreckte Souvereiniteit; gaande over álle zichtbare en onzichtbare dingen; over wat geestelijk én stoffelijk beide is; gelegd in handen van een mensch. Niet één der koninkrijken, maar het absolute Koninkrijk. „Om Koning te zijn, daartoe ben ik geboren en daartoe ben ik in de wereld gekomen.” „Alle macht in den hemel en op gansch de aarde is mijn.” „Eens wordt alle vijand mij onderworpen, en buigt voor mij zich alle knie!” Ziedaar de Souvereiniteit van den Messias, die de profeet eens aanzei; waarop de Nazarener aanspraak maakte; die hij, wonderen doende, in aanvang betoonde; die door zijn apostelen omschreven is, en die de gemeente van dien Christus, op hún gezag, belijdt, als ongedeeld, maar nochtans overgedragen; of liever, overgenomen om weér teruggegeven te worden. Want zóó niet zal ééns die volkomen harmonie doorbreken, of de Souvereiniteit gaat van